

LECTIO I: Ο ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Ovidius poeta in terra Pontica exulat. Epistulas Romam scriptitat. Epistulae plenae querelarum sunt. Romam desiderat et fortunam adversam deplorat. Narrat de incolis barbaris et de terra gelida. Poetam curae et miseriae excruciant. Epistulis contra iniuriam repugnat. Musa est unica amica poetae.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ I

Ο ποιητής Οβίδιος είναι εξόριστος στη γη του Πόντου (ή στην ποντική γη). Γράφει συχνά επιστολές στη Ρώμη. Οι επιστολές είναι γεμάτες (με) παράπονα. Επιθυμεί τη Ρώμη (ή Του λείπει η Ρώμη) και θρηνεί για την αντίξοχη τύχη (του). Αφηγείται για τους βάρβαρους κατοίκους και για την παγωμένη γη. Τον ποιητή βασανίζουν οι έγνοιες και οι δυστυχίες. Με τις επιστολές μάχεται ενάντια στην αδικία (ή αντιμάχεται την αδικία ή αντιστέκεται στην αδικία). Η Μούσα είναι η μοναδική φίλη του ποιητή.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ I

1. Ovidius: Τα γνήσια κύρια Λατινικά ονόματα καθώς και τα κοινά (ή προσηγορικά) υπερδισύλλαβα σε -ius σχηματίζουν τη γενική του ενικού αριθμού σε -ii/-i (συναιρούν το τελικό -ii σε -i) και τονίζονται στην παραλήγουσα, μετά τη συναίρεση, έστω και αν αυτή είναι βραχεία. Επίσης, τα γνήσια κύρια Λατινικά ονόματα (καθώς και το προσηγορικό ουσιαστικό filius = ο γιος) σχηματίζουν την κλητική του ενικού αριθμού σε -i αντί για -ie.

Ovidius: γενική ενικού αριθμού → Ovidii/Ovidi

κλητική ενικού αριθμού → Ovidi

2. Roma: Τα κύρια ονόματα δεν σχηματίζουν κατά κανόνα πληθυντικό αριθμό (singularia tantum = μόνο ενικού). Συνεπώς και τα ονόματα πόλεων δεν είναι εύχρηστα στον πληθυντικό αριθμό (εξαιρούνται όσα είναι εξαρχής στον πληθυντικό, π.χ. Athenae).

3. fortunam: Το ουσιαστικό υπάγεται στα ετερόσημα, σε εκείνα τα ουσιαστικά που διαθέτουν διαφορετική σημασία στον ενικό και διαφορετική σημασία στον πληθυντικό αριθμό. Στον ενικό αριθμό fortuna, -ae = η τύχη, στον πληθυντικό αριθμό

fortunae, -arum = τα υπάρχοντα, τα αγαθά.

4. scriptitat: Το ρήμα scriptito υπάγεται στην κατηγορία των θαμιστικών ρημάτων, των ρημάτων εκείνων που δηλώνουν τη συχνή επανάληψη μιας πράξης (θαμά = συχνά, πρβλ. θαμώνας). Το ρήμα scriptito αποδίδεται ως «γράφω συχνά», ενώ το αρχικό ρήμα από το οποίο προέρχεται είναι το ρήμα scribo, το οποίο αποδίδεται ως «γράφω».

5. Romam: Επιλέγεται η απρόθετη αιτιατική ονόματος πόλης, γιατί, σύμφωνα με τη θεωρία, για τη δήλωση του τόπου, όταν πρόκειται να δηλωθεί η κίνηση ή η κατεύθυνση προς ένα τόπο και αυτό το τοπωνύμιο είναι όνομα πόλης ή νησιού, τότε χρησιμοποιείται το τοπωνύμιο στην πτώση της αιτιατικής.

6. querelarum: Συντακτικά λειτουργεί ως γενική αντικειμενική στο επίθετο plenae, το οποίο δηλώνει πλησμονή/πληρότητα (πρβλ. πλήρης ημερών), ακολουθώντας τον κανόνα ότι πολλά επίθετα και στη Λατινική, όπως και στην αρχαία ελληνική γλώσσα, συντάσσονται με γενική αντικειμενική. Αυτό το νόημα έχει και ο χαρακτηρισμός της ως συμπλήρωμα επιθέτων.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Ovidius: ονομαστική ενικού, αρσενικό, του ουσιαστικού Ovidius, Ovidii/Ovidi, β' κλίση = ο Οβίδιος. (κλητική ενικού Ovidi) Ως κύριο όνομα δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό αριθμό.

poeta: ονομαστική ενικού, εδώ αρσενικό (μπορεί να είναι και θηλυκό, γιατί υπήρχαν και γυναίκες ποιήτριες), του ουσιαστικού poeta, poetae, α' κλίση = ο ποιητής.

in: πρόθεση που εδώ συντάσσεται με αφαιρετική = σε.

terra: αφαιρετική ενικού, θηλυκό, του ουσιαστικού terra, terrae, α' κλίση = η γη.

Pontica: αφαιρετική ενικού, θηλυκό, θετικού βαθμού, του τριγενούς και τρικαταλήκτου επιθέτου Ponticus, Pontica, Ponticum, β' κλίση = Ποντικός, -ή, -ό ή αυτός, -ή, -ό που ανήκει στον ή σχετίζεται με τον Εύξεινο Πόντο. Δεν σχηματίζει πληθυντικούς τύπους καθώς αποτελεί εθνικό. Αφού δηλώνει τόπο, δεν σχηματίζει παραθετικά.

ex(s)ulat: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος ex(s)ulo, ex(s)ulavi, ex(s)ulatum, ex(s)ulāre, 1 = είμαι εξόριστος.

Epistulas: αιτιατική πληθυντικού, θηλυκό, του ουσιαστικού epistula, epistulae, α' κλίση = η επιστολή.

Romam: αιτιατική ενικού, θηλυκό, του ουσιαστικού Roma, Romae, α' κλίση = η Ρώμη.

Ως κύριο όνομα πόλης δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό αριθμό.

scriptitat: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος scriptito, scriptitavi, scriptitatum, scriptitāre, 1 = γράφω συχνά.

Epistulae: ονομαστική πληθυντικού, θηλυκό, του ουσιαστικού epistula, epistulae, α' κλίση = η επιστολή.

plena: ονομαστική πληθυντικού, θηλυκό, θετικού βαθμού, του τριγενούς και τρικαταλήκτου επιθέτου plenus, plena, plenum, β' κλίση = γεμάτος, γεμάτη, γεμάτο (Συγκριτικός: plenior, -ior, -ius, Υπερθετικός: plenissimus, -a, -um).

querelarum: γενική πληθυντικού, θηλυκό, του ουσιαστικού querela, querelae, α' κλίση = το παράπονο.

sunt: γ' πληθυντικό οριστικής ενεστώτα του βοηθητικού ρήματος sum, fui, - , esse = είμαι, υπάρχω.

Romam: αιτιατική ενικού, θηλυκό, του ουσιαστικού Roma, Romae, α' κλίση = η Ρώμη.

Ως κύριο όνομα πόλης δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό αριθμό.

desiderat: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος desidero, desideravi, desideratum, desiderāre, 1 = επιθυμώ.

et: παρατακτικός, συμπλεκτικός σύνδεσμος = και.

fortunam: αιτιατική ενικού, θηλυκό, του ουσιαστικού fortuna, fortunae, α' κλίση = η τύχη. Το ουσιαστικό υπάγεται στα ετερόσημα, σε εκείνα τα ουσιαστικά που διαθέτουν διαφορετική σημασία στον ενικό και διαφορετική σημασία στον πληθυντικό αριθμό. Στον ενικό αριθμό fortuna, -ae = η τύχη, στον πληθυντικό αριθμό fortunae, -arum = τα υπάρχοντα, τα αγαθά.

adversam: αιτιατική ενικού, θηλυκό, θετικού βαθμού, του τριγενούς και τρικαταλήκτου επιθέτου adversus, adversa, adversum, β' κλίση = αντίξοος, αντίξοη, αντίξοο. (Συγκριτικός: adversior, -ior, -ius, Υπερθετικός: adversissimus, -a, -um)

deplorat: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος deploro, deploravi, deploratum, deplorāre, 1 = θρηνώ.

Narrat: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος narro, narravi,

narratum, narrāre, 1 = αφηγούμαι.

de: πρόθεση που συντάσσεται με (κυρίως) αφαιρετική = για.

incolis: αφαιρετική πληθυντικού, αρσενικό και θηλυκό, του ουσιαστικού incola, incolae, α' κλίση = ο κάτοικος

barbaris: αφαιρετική πληθυντικού, του τριγενούς και τρικαταλήκτου επιθέτου

barbarus, barbara, barbarum, β' κλίση = βάρβαρος, βάρβαρη, βάρβαρο. (Συγκριτικός:

barbarior, -ior, -ius, Υπερθετικός: κατά το λεξικό της Οξφόρδης, οι τύποι του υπερθετικού δεν είναι σε χρήση)

et: παρατακτικός, συμπλεκτικός σύνδεσμος = και.

de: πρόθεση που συντάσσεται με (κυρίως) αφαιρετική = για.

terra: αφαιρετική ενικού, θηλυκό, του ουσιαστικού terra, terrae, α' κλίση = η γη.

gelida: αφαιρετική ενικού, θηλυκό, θετικού βαθμού, του τριγενούς και

τρικαταλήκτου επιθέτου gelidus, gelida, gelidum, β' κλίση = παγωμένος, παγωμένη, παγωμένο. (Συγκριτικός: gelidior, -ior, -ius, Υπερθετικός: gelidissimus, -a, -um)

Poetae: αιτιατική ενικού, εδώ αρσενικό (μπορεί να είναι και θηλυκό, γιατί υπήρχαν και γυναίκες ποιήτριες), του ουσιαστικού poeta, poetae, α' κλίση = ο ποιητής.

curae: ονομαστική πληθυντικού, θηλυκό, του ουσιαστικού cura, curae, α' κλίση = η φροντίδα, η έγνοια.

et: παρατακτικός, συμπλεκτικός σύνδεσμος = και.

miseriae: ονομαστική πληθυντικού, θηλυκό, του ουσιαστικού miseria, miseriae, α' κλίση = η δυστυχία.

excruciant: γ' πληθυντικό οριστικής ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος excrucio, excruciani, excruciatum, excruciare, 1 = βασανίζω.

Epistulis: αφαιρετική πληθυντικού, θηλυκό, του ουσιαστικού epistula, epistulae, α' κλίση = η επιστολή.

contra: πρόθεση που συντάσσεται με αιτιατική = εναντίον, αντίθετα σε.

iniuriam: αιτιατική ενικού, θηλυκό, του ουσιαστικού iniuria, iniuriae, α' κλίση = η αδικία.

repugnat: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος repugno, repugnavi, repugnatum, repugnare, 1 = αντιμάχομαι, ανθίσταμαι.

Musa: ονομαστική ενικού, θηλυκό, του ουσιαστικού Musa, Musae, α' κλίση = η

Μούσα.

est: γ' ενικό οριστικής ενεστώτα του βοηθητικού ρήματος sum, fui, - , esse = είμαι, υπάρχω.

unica: ονομαστική ενικού, θηλυκό, θετικού βαθμού, του τριγενούς και τρικαταλήκτου επιθέτου unicus, unica, unicum, β' κλίση = μοναδικός, μοναδική, μοναδικό. Δεν σχηματίζει παραθετικά.

amica: ονομαστική ενικού, θηλυκό, του ουσιαστικού amica, amicae, α' κλίση = η φίλη.

poetae: γενική ενικού, εδώ αρσενικό (μπορεί να είναι και θηλυκό, γιατί υπήρχαν και γυναίκες ποιήτριες), του ουσιαστικού poeta, poetae, α' κλίση = ο ποιητής.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΜΕΝΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α' κλίση

poeta, -ae: αρσενικό & θηλυκό (εδώ είναι αρσενικό)

terra, -ae: θηλυκό

epistula, -ae: θηλυκό

Roma, -ae: θηλυκό (δεν έχει πληθυντικό αριθμό)

querela, -ae: θηλυκό

fortuna, -ae: θηλυκό (υπάγεται στα ετερόσημα)

incola, -ae: αρσενικό & θηλυκό

cura, -ae: θηλυκό

miseria, -ae: θηλυκό

iniuria, -ae: θηλυκό

Musa, -ae: θηλυκό

amica, -ae: θηλυκό

Β' κλίση

Ovidius, -ii/-i: αρσενικό. Κλητική ενικού Ovidi

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β' κλίση

Ponticus, -a, -um (δεν σχηματίζει παραθετικά)

plenus, -a, -um (Συγκριτικός: plenior, plenior, plenius, Υπερθετικός: plenissimus, plenissima, plenissimum)

adversus, -a, -um (Συγκριτικός: adversior, adversior, adversius, Υπερθετικός: adversissimus, adversissima, adversissimum)

barbarus, -a, -um (Συγκριτικός: barbarior, barbarior, barbarius, Υπερθετικός: -)

gelidus, -a, -um (Συγκριτικός: gelidior, gelidior, gelidius, Υπερθετικός: gelidissimus, gelidissima, gelidissimum).

unicus, -a, -um (δεν σχηματίζει παραθετικά)

ΡΗΜΑΤΑ

1η Συζυγία

ex(s)ulo, ex(s)ulavi, ex(s)ulatum, ex(s)ulāre

scriptito, scriptitavi, scriptitatum, scriptitāre

desidero, desideravi, desideratum, desiderāre

deploro, deploravi, deploratum, deplorāre

narro, narravi, narratum, narrāre

excrucio, excruciaui, excruciatum, excruciare

repugno, repugnavi, repugnatum, repugnāre

ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ

sum, fui, - , esse

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

in (+ εδώ τοπική αφαιρετική)

de (+ κυρίως αφαιρετική)

contra (+ αφαιρετική)

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

et (παρτακτικός, συμπλεκτικός σύνδεσμος)

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. Ovidius poeta in terra Pontica exulat: κύρια πρόταση κρίσεως, εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό γεγονός (exulat: οριστική ενεστώτα).

exulat: ρήμα.

Ovidius: υποκείμενο του ρήματος exulat.

poeta: ομοιόπτωτος προσδιορισμός, παράθεση στο υποκείμενο του ρήματος exulat, δηλαδή στο Ovidius.

in terra: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο στο ρήμα exulat.

Pontica: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο terra.

2. Epistulas Romam scriptitat: κύρια πρόταση κρίσεως, εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό γεγονός (scriptitat: οριστική ενεστώτα).

scriptitat: ρήμα.

(Ovidius): εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος scriptitat.

Epistulas: αντικείμενο του ρήματος scriptitat.

Romam: απρόθετη αιτιατική που δηλώνει κίνηση/κατεύθυνση σε τόπο στο ρήμα scriptitat. Ο τόπος δηλώνεται απρόθετα γιατί έχουμε όνομα πόλης.

3. Epistulae plene querelarum sunt: κύρια πρόταση κρίσεως, εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό γεγονός (sunt: οριστική ενεστώτα).

sunt: ρήμα.

Epistulae: υποκείμενο του ρήματος sunt.

plene: κατηγορούμενο στο υποκείμενο του ρήματος sunt, δηλαδή στο epistulae, λόγω του συνδετικού ρήματος sunt.

querelarum: γενική ως συμπλήρωμα του επιθέτου plene (ή γενική αντικειμενική στο plene).

4. Romam desiderat: κύρια πρόταση κρίσεως, εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό γεγονός (desiderat: οριστική ενεστώτα).

desiderat: ρήμα.

(Ovidius): εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος desiderat.

Romam: αντικείμενο του ρήματος desiderat.

et fortunam adversam deplorat: κύρια πρόταση κρίσεως, εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό γεγονός (deplorat: οριστική ενεστώτα). Συνδέεται με την προηγούμενη κύρια πρόταση παρατακτικά με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο et.

deplorat: ρήμα.

(Ovidius): εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος deplorat.

fortunam: αντικείμενο του ρήματος deplorat.

adversam: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο fortunam.

5. Narrat de incolis barbaris et de terra gelida: κύρια πρόταση κρίσεως, εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό γεγονός (narrat: οριστική ενεστώτα).

Narrat: ρήμα.

(Ovidius): εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος narrat.

de incolis, de terra: εμπρόθετοι προσδιορισμοί που δηλώνουν την αναφορά

(συνδέονται με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο et) στο ρήμα narrat.

barbaris: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο incolis.

gelida: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο terra.

6. Poetam curae et miseriae excruciant: κύρια πρόταση κρίσεως, εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό γεγονός (excruciant: οριστική ενεστώτα).

excruciant: ρήμα.

curae et miseriae: υποκείμενα του ρήματος excruciant (συνδέονται με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο et).

Poetam: αντικείμενο του ρήματος excruciant.

7. Epistulis contra iniuriam repugnat: κύρια πρόταση κρίσεως, εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό γεγονός (repugnat: οριστική ενεστώτα).

repugnat: ρήμα.

(Ovidius): εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος repugnant.

contra iniuriam: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει την εναντίωση στο ρήμα repugnant.

Epistulis: απρόθετη οργανική αφαιρετική του οργάνου στο ρήμα repugnat.

8. Musa est unica amica poetae: κύρια πρόταση κρίσεως, εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό γεγονός (est: οριστική ενεστώτα).

est: ρήμα.

Musa: υποκείμενο του ρήματος est

amica: κατηγορούμενο στο υποκείμενο του ρήματος est, δηλαδή στο Musa, λόγω του συνδετικού ρήματος est.

unica: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός⁴ στο amica

poetae: γενική κτητική στο amica.

4 Μπορεί να θεωρηθεί και κατηγορηματικός προσδιορισμός στο amica, ακολουθώντας τον κανόνα των αρχαίων ότι το επίθετο unicus, -a, -um = μοναδικός, -ή, -ό λειτουργεί ως κατηγορηματικός προσδιορισμός.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ 1

poeta ≤ ποιητής (ποιέω-ῶ, ποίημα, ποιητικός, ποίηση)

terra: κυρ. «ξηρά»· τέρσομαι = ξεραίνομαι· πρβλ. τερακότα

Ponticus: υπερπόντιος, ποντοπορία, ποντοπόρος, ποντοπορώ

epistula ≤ επιστολή (επιστολικός, επιστολογράφος, επιστολογραφία, επιστολογραφικός, επιστολόχαρτο)

plenus: πίμπλημι, πληρώ, πλήρης, πλήθος, πλησμονή, άπληστος, άπλετος, πολός, πολύπαθος, πολλαπλασιασμός, πλείστος, πλούτος, πλεονασμός, πλειοδοσία· πρβλ. κομπλέ

sunt, est: *esmi > είμί

fortuna: πρβλ. φουρτούνα, φουρτουνιασμένος

adversus (ad +versus) < ad + verito: πρβλ. βέρτιγκο· vs (συντομογραφία του versus = εναντίον)

incola < in + colo = καλλιεργώ, κατοικώ, λατρεύω· cultura: agri-cultura < ager + cultura

barbarus ≤ βάρβαρος (πρβλ. βαρ-βαρ) (βαρβαρικός, βαρβαρότητα)

gelidus < gelo: πρβλ. γέλη, τζελ, ζελέ, (τ)ζελατίνα

cura: πρβλ. κούρα

miseria: πρβλ. μιζέρια, μίζερος

contra: πρβλ. κόντρα

Musa ≤ Μούσα (μουσείο, μουσειακός, μουσειολογία)

unicus < unus = ένας

amica < amo· amabilis, amicitia: πρβλ. αμόρε.